

a cere autorizație specială pentru a cerceta documentele care se referă la ei în mod direct. Cercetătorii trebuie să aibă dreptul de a cere autorizație specială pentru acces total sau parțial la dosarele și documentele aflate în legătură cu tema lor de cercetare.

Interesul crescând al publicului asupra istoriei recente și sistemul actual ce oferă protecție unui număr mare de date personale dau naștere unui număr crescând de cereri pentru acces, printr-o autorizație specială, la materiale cu restricții. Conform răspunsurilor primite de la utilizatorii de nivel academic și O.N.G.-uri, aproximativ o treime din solicitările pentru autorizații speciale sunt respinse.

Atât persoanele fizice care cer acces la documentele referitoare la ele sau la familiile lor, cât și utilizatorii de nivel academic trebuie să aibă dreptul să facă apel împotriva respingerii cererilor lor.

2.2.5 Orice respingere a cererii de acces sau a autorizației speciale pentru acces trebuie făcută în scris

Comunicarea scrisă a respingerii cererii de acces la documentele fără restricții sau a autorizației speciale pentru consultarea documentelor și dosarelor cu restricții este esențială pentru a se da posibilitatea persoanei care a solicitat accesul sau autorizație specială să facă apel împotriva deciziei negative.

2.3. Principii tehnice

2.3.1. Nu trebuie percepute taxe pentru consultarea documentelor publice și a instrumentelor de cercetare

De vreme ce accesul la arhive este parte a funcției serviciilor de arhive publice, libertatea de a cerceta documentele și instrumentele de cercetare, fără perceperea unei taxe în contul serviciului sau instituției respective, reprezintă un principiu de bază. Credibilitatea și autoritatea morală a instituției de arhivă publică depinde și de aplicarea acestui principiu.

Deși Recomandarea nu face nici o referință la instrumentele de cercetare introduse pe *website*-uri, este logic și de dorit de a aplica și în cazul acestora regula de acces gratuit.

2.3.2. Toate instrumentele de cercetare trebuie să fie accesibile în totalitate utilizatorilor

Dreptul de acces în arhivele publice presupune dreptul de a consulta gratuit toate instrumentele de cercetare create atât de organizația creatoare (registre și index, evidențe de depunere – dacă depunerea nu a fost urmată de reordonare, selecționare și recotare –, cât și de către instituțiile arhivistice (ghiduri, cataloage, inventare, liste pe categorii, fișe tematice, baze de date etc.). Indicarea existenței documentelor cu restricții (chiar fără descriere de conținut) este esențială pentru a se da în acest fel posibilitatea utilizatorului să solicite autorizație specială pentru a le consulta.

2.3.3 Instituțiile arhivistice nu trebuie să refuze accesul la documentele fără restricții pe care ele le consideră irelevante pentru tema de cercetare declarată de utilizator

În regimul de secretizare care a existat în statele cu partid unic din Centrul și Estul Europei, instituțiile de arhivă erau autorizate să verifice conținutul documentelor cerute de utilizator și să refuze cercetarea lor în sala de studiu, dacă le considerau irelevante pentru tema de cercetare sau dacă documentele contraziceau tezele istorice oficiale.

Accesul la arhivele publice fiind un drept trebuie, așadar, ca această practică să fie înlăturată. Conform cercetării noastre, această practică nu a dispărut până acum din regulamentele a 10 țări.

2.3.4 Utilizatorii trebuie înștiințați în cazul în care le-a fost acordat doar un acces parțial

Ca și în cazul regulilor de acces la documentele publice oficiale, accesul parțial la documentele cu restricții prin tehnica acoperirii sau prin realizarea de extrase poate fi acordat prin autorizație specială. Deoarece, prin acoperire și prin extras, se poate împiedica o înțelegere completă a documentului, utilizatorul trebuie să primească o indicație clară care să explice natura parțială a accesului acordat, incluzându-se numărul și locul paginilor lipsă și motivele pentru secretizarea părților din dosarul sau documentul cerut. Se poate chiar refuza accesul dacă lipsurile induc în eroare sau fac documentul de neînțeles.

2.3.5 Trebuie făcute eforturi ca regulile privind accesul la arhivele private să fie aduse la același nivel cu cele ale accesului la arhivele publice

Patrimoniul arhivistic național al unei țări include, pe lângă arhivele publice create la toate nivelurile administrației, și o categorie largă de arhive private create și păstrate de familii, corporații, asociații, biserici etc. Interesul științific pentru aceste arhive este din ce în ce mai mare, deoarece ele conțin fapte, idei și date care lipsesc din arhivele publice și pot oferi o percepție alternativă asupra evenimentelor și acțiunilor guvernului decât cea existentă în arhivele publice. Conform informațiilor primite din 41 de țări, în numai 15 state membre ale Consiliului Europei autoritatea arhivistică națională sau un alt organism ad-hoc are sarcina de a acorda sprijin pentru păstrarea arhivelor private și de a-i încuraja pe proprietari să le deschidă pentru cercetarea istorică și non-istorică.

Autoritățile arhivistice naționale, asociațiile de arhiviști și de istorici și O.N.G-urile, implicate în cercetarea trecutului, trebuie să facă cunoscută Recomandarea Nr. R(2000)13 și proprietarilor de arhive private și să-i invite să adere la principii și proceduri și să adopte regulile pe care aceasta le recomandă.

POSSIBILITĂȚI FURNIZATE DE TEHNOLOGIILE INFORMAȚIEI

Progresul constant al tehnologiilor informației ajută cu succes la îmbunătățirea condițiilor de acces la instrumentele de cercetare și la fondurile arhivistice, atât în sălile de studiu cât și on-line. Păstrarea în siguranță a originalelor poate fi asigurată de accesul prin intermediul computerelor la copiile digitale ale categoriilor de documente frecvent consultate și ale documentelor fragile. Sunt în curs îmbunătățiri radicale, cum este de pildă multiplicarea website-urilor arhivistice, bogate în informații. Această tendință va cunoaște o dezvoltare accelerată, în special în domeniul unor activități cum ar fi predarea istoriei în școli, expoziții on-line și elaborarea de CD-ROM-uri pentru public. Până acum, această direcție a inovației tehnologice nu a intrat în conflict cu cele 16 principii etice, procedurale și tehnice identificate mai sus.